

Аннотация к рабочей программе

Родной (бурятский) язык 5 класс Б.Б.Будаин Б.Б.Гомбоев С.Г. Будаин

Настоящая рабочая программа по родному (Бурятскому) языку 5 класса разработана в соответствии с нормативными правовыми актами и методическими документами:

- ✓ Конституция РФ;
- ✓ Федеральный Закон «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 №273-ФЗ;
- ✓ Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 22.03.2021 № 115 «Об утверждении порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования»;
- ✓ Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897 (в редакции приказа Минобрнауки РФ от 31.12.2015 № 1577) «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования»;
- ✓ Постановление главного государственного санитарного врача РФ от 28 сентября 2020г. № 28 «Об утверждении санитарных правил СП 2.4.3648-20 «Санитарно – эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи»;
- ✓ Постановление главного государственного санитарного врача РФ от 28 января 2021г. № 2 «Об утверждении санитарных правил и норм СанПин 1.2. 3685 -21 «Гигиенические нормативы и требования к обеспечению безопасности и (или) безвредности для человека факторов среды обитания»;
- ✓ Правила СП 3.1/ 2.4.3598-20 «Санитарно - эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации работы образовательных организаций и других объектов социальной инфраструктуры для детей и молодежи в условиях распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)», утвержденным постановлением главного санитарного врача РФ от 30.06.2020г. № 16 в целях предупреждения новой коронавирусной инфекции;
- ✓ Приказ Министерства просвещения России от 20.05.2020 N 254 "Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, осуществляющие образовательную деятельность»;
- ✓ Закон Республики Бурятия от 13.12.2013г. № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия».
- ✓ Устав МБОУ Могсохонская средняя общеобразовательная школа имени Дамдинжапова Ц-Д.Ж.
- ✓ Образовательная программа основного общего образования МБОУ Могсохонская СОШ имени Дамдинжапова Ц-Д.Ж.
- ✓ Положением о текущем контроле успеваемости и промежуточной аттестации учащихся;
- ✓ Положением о рабочей программе по учебному предмету (курсу).

Тематическое и примерное поурочное планирование, представленные в материалах, сделаны в соответствии с учебником «Буряад хэлэн» для 5 класса общеобразовательных учреждений, Б.Б.Будаин Б.Б.Гомбоев С.Г. Будаин Улан-Удэ, «Бэлиг» 2008г.

Программой предусмотрено: контрольные работы – 16ч.

Нуралсалай методическа хэрэгсэл

№	Автор	Нэрэ	Хэблэгдэһэн жэл	Издательство
1	Б.Б.Будаин Б.Б.Гомбоев С.Г. Будаин	“Буряад хэлэн ”	2008	У-У.”Бэлиг”
2	Б.Б.Будаин Б.Б.Гомбоев С.Г. Будаин	“Тестнүүд”	2008	У-У.”Бэлиг”
3	Б.Б.Будаин Б.Б.Гомбоев С.Г. Будаин	“Методическа заабари”	2008	У-У.”Бэлиг”
		Байгаалиин шэнжэлэлэй толи		Улаан- Удэ

Личностно	
Метапредметнэ	<p><u>Регулятивна УУД</u> олоһон мэдэсэһээн уламжалан, үшөө мэдэхэгүй юумэн тушаагаа зорилго табижа; түсэблэлгэ, удаа дараалуулан хоорондын зорилгонууды табижа, ямар дүндэ ерэхээ уридшалан мэдэхэ; сэгнэлтэ хэхэдээ, юу ойлгоһоноо, үшөө юу ойлгожо абахабиб, хэр зэргэ шанартайгаар ойлгообиб гэжэ, хэһэн ажалаа сэгнэжэ шадаха; эрмэлзэл зориггоо суглуулжа, бэрхэшээлнүүды дабажа шадаха.</p>
	<p><u>Познавательна УУД:</u> буряад хэлээ буряад арадай үндэһэн-болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо; түрэл хэлэндээ дуратайгаар, хүндэтэйгөөр хүмүүжэхэ; хэлэнэй баялигы грамматическа аргууды өөрынгөө хэлэлгэдэ хэрэглэжэ,бодожо байһан бодолоо тэрэнэй хүсөөр хэлэжэ шадаха.</p>
	<p><u>Коммуникативна УУД:</u> Бэе бээ шагнажа, дуулаж ашадаха; хэлэнэй аргууды хэлэлгэдээ хэрэглэжэ, өөрынгөө хараа бодол хэлэжэ шадаха; бэшэг дээрэ, аман хэлэлгээрээ хэрэгтэй мэдээсэл дамжуулжа шадаха; асуулта хэжэ, хүнэй һанал бодол ба өөрынгөө һанамжа хэлэжэ шадаха; хэжэ байһан юумэнэйнгээ зорилгонууды, хамта дүүргэхэ ажалайнгаа түсэбүүды, яажа тэрэнээ дүүргэхы элирхэйлжэ шадаха; олоһон мэдэсээрээ нүгөөдэтээ хубаалдажа, үрэ дүнтэй бодол абаха; бэе бээ хүндэлжэ, нүгөөдэдөө анхаралтайгаар хандаха.</p>
Предметнэ	<p><u>Һурагша иимэ юумэ шадаха:</u> үгэ соохи үзэгүүд ба абьянууды зүбөөр илгаруулха, шүүлбэрилхэ,аялгануудай ба хашалгануудай илгаа мэдэхэ, буряад болон абтаһан үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, үгэнүүды болон мэдүүлэлнүүды зүбөөр үгүүлхэ,бэшэхэ, үгэнүүды бүридэлөөрнь шүүлбэрилхэ, юрын мэдүүлэлнүүды зохёохо, мэдүүлэлэй юрын гэшүүды мэдэхэ, юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан үгүүлэлнүүды илгаруулха. юрын түсэб табижа шадаха;Үгын һуури ба үндэһэ, залгабари, залгалта, зүйр үгэ элирүүлхэ шадабари Үгын абьянай шүүлбэри хэхэ шадабари Үгын удха өөрын үгөөр дамжуулха шадабари Антонимууд,омонимууд, синонимууды илгаруулха шадабари Мэдүүлэлэй шухала гэшүүды элирүүлхэ шадабари Мэдүүлэлэй янзонууды илгаруулха шадабари Мэдүүлэлэй юрын гэшүүды илгаруулха шадабари Причастна, деепричастна обородууды илгаруулха шадабари ИКТ хэрэглэжэ шадаха шадабари Олондо мэдээсэл тараадаг эмхинүүдэй, интернетэй арга хэрэглэхэ шадабари Хүнүүдтэй харилсаха шадабари</p>

	<p>Нурагша иимэ дадалтай болохо: Хэлэлгэдээ үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэж нураха; мэдүүлэлнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр зохёожо, хэлэжэ шадаха; дүтэрхы удхатай үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ; алдуугүйгөөр, зүбөөр бэшэжэ шадаха.</p>
--	--

Бурад хэлэ үзэлгэдэ 5-дахи класста 102 саг үгтэнэ.

Раздел /темэ	Удха
Хэлэн тухай тобшо ойлгосо	Хэлэн тухай юрэнхы ойлгосо. Бурад литературна хэлэн, нютаг хэлэнүүд.
Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга ба үргэдхэлгэ	Абяан ба үзэгүүд. Аялган ба хашалган абяанууд. Түргэн ба удаан аялганууд. Дифтонгнууд ба йотирована аялганууд. Түргэн, удаан аялгануудтай, зөөлэн хашалгануудтай үгэнүүдые зүбөөр хэлэлгэ ба бэшэлгэ. Хэлэлгын хубинууд: юмэнэй нэрэ, глагол, тэмдэгэй ба тогой нэрэ. Хамаанай ба үйлын падежнүүдэй залгалтануудые зүбөөр хэлэлгэ ба бэшэлгэ.Юрэ хөөрэхэн, асууһан ба шангадхаһан мэдүүлэлнүүдые аялга нугалбаритайгаар уншалга.
Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшэгэй дүрим	Нургуулида фонетикэ шудалан үзэлгэ хадаа бурад хэлэнэй абяанай гурим ёһын онсо зүйлнүүдые харуулха, литературна үгүүлбэрийн гуримые ба зүб бэшэлгын хэдэн олон дүримүүдые ойлгон абаха ябадалда туһалха зорилготой юм. Энэ халбари шудалан үзөөд байхадаа, нурагшад үгэ сооһоо абяануудые илган оложо шадаха, абяан үзэг хоёрые худхахагүй болохо ёһотой. Энэнь теоретическэшье, практическэшье талаһаа ехэ шухала ба орфографии даамжалтатай хайнаар нурахада заатагүй хэрэгтэй арга боложо үгэнэ. Энэ зорилго бээлүүлхын тула фонетическэ шалган үзэлгэ үргэнөөр ашаглан хэрэглэхэ шухала.
Лексикэ	<p>Лексикэ шудалан үзэхэдөө, бурад литературна хэлэнэй үгын баялиг тухай ойлгосо үгэжэ, тэрэниие баяжуулха гол аргуудые харуулха зорилго табигдана.</p> <p>Саашадаа лексикээр мэдээнүүд морфологи ба синтаксис шудалха үедөө, жэшээлхэдэ, ямар нэгэ хэлэлгын хубиие үзэжэ байхадаа, синонимууд, антонимуудые тааруулан абалга, үгын олон удхатай байдаг ушарые ажаглалга.м. упражненинүүдые дүүргэхэдээ бэхижүүлэгдэнэ. Лексикээр саашанхи хүдэлмэридэ литературын хэшээлнүүдшье (шудалан үзэжэ байгаа зохёолой хэлэ шэнжэлхэ зуураа) шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой.</p>
Үгынбүридэлбаугынб иибололго	Эхин класста үзэхэнөө дабталга.Үгын нуури ба залгалта. Анхан ба гараһан нуури. Үгын үндэһэн ба суффикс.Морфологическа аргаар үгэнүүдэй бии бололго. Сложно ба сложно хурямжалһан үгэнүүд, тэдэниие зүб бэшэлгэ.Үгын бүридэл соохи частицанууд. Үгын нуурин түргэн аялганай ба тогтууригүй н хашалганай уналга. Хүсэд ба оодон үндэһэнүүд. Анхан нуурийн дундахи тодо бэшэ аялгануудые зүб бэшэлгэ. Үгэнүүдые бүридэлөөрнь илгаха шадабаритай болголго. Үгэнүүдые бии болгохо шадабаритай болголго. Сложно-хурямжалагдаһан үгэнүүдые зүбөөр хэлүүлжэ нургалга.
Синтаксис, хоолойн аялга ба сэглэлтын тэмдэгүүд	Холбуулал, тэдээн соохи гол ба дулдыданги үгэнүүд. Хэлэлгын зорилго дээрэхэ мэдүүлэлнүүдэй илгарал: юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхаһан мэдүүлэлнүүд. Шангадхаһан мэдүүлэлнүүд. Эдэ мэдүүлэлнүүдэй аялга нугалбаряар илгаа. Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд, мэдүүлэлэй юрын

	<p>гэшүүд: нэмэлтэ, элирхэйлэгшэ, ушарлагша.Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд (хоёр шухала гэшүүдтэй). Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдэй хоорондохи аялга нугалбари ба сэглэлтын тэмдэгүүд. Хандалга, хандалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. Причастна, деепричастна обородуудтай мэдүүлэлнүүдтэй, тэдэнэй аялга нугалбари ба сэглэлтын тэмдэгүүдтэй юрэнхы танилсуулха.Авторай үгын урда ба хойно байһан сэхэ хэлэлгэ; сэхэ хэлэлгын аялга нугалбари ба сэглэлтын тэмдэгүүд. Диалог тухай ойлгосо. Диалогай урда ута зурлаа хэрэглэлгэ. Юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхәһан, шангадхәһан мэдүүлэлнүүдые үгүүлхэдээ, зүбөөр аялга нугалбарилха шадабаритай болгохо.Диалогтай текстые зүбөөр уншалга.</p>
Дабталга	<p>Диалог тухай дабтаха. Аялган ба хашалган абяануудые дабтаха. Анхан һууриин дундахи тодо бэшэ аялгануудые зүбөөр бэшэлгэ. Синонимууд болон антонимуудтай мэдүүлэлнүүдыеһануулха. Мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд.Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүд.</p>
Холбоо хугжоолгэ хэлэлгэ	<p>Текст ба тэрэнэй хубинууд тухай ойлгосо үгэхэ. Текстын хубинуудай лексическэ аргаар холболдолго. Юрын түсэб. Темэ (ехэшэг ба багашаг) болон тэрэнэй гол бодол. Хэлэлгын найруулга тухай ойлгосо. Яряанай хэлэнэй ба уран зохёолой хэлэнэй найруулга тухай юрэнхы мэдээн. Юрэ хөөрэлгэ, зураглал ба бодомжололго тухай юрэнхы ойлгосо. Үзэжэ байһан литературна зохёолоор, диафильм ба кинофильмын, радио болон теле-дамжуулгын удхаар юрэ хөөрэхэн удхатай дэлгэрэнгы изложении зохёолго ба бэшэлгэ. Өөрынгөө ябадалда болоһон ямар нэгэн ушарал тухай, мүн зураг хаража, сочинении бэшэлгэ Юрэ хөөрэхэн текстын ямар нэгэ хубидань хуряангы изложении бэшэлгэ. Ямар нэгэ юумые гү, али амитаниие тодорхойлон бэшэхэн юрэ хөөрэхэн текстээр дэлгэрэнгы изложени. Богонихон мэдүүлэлнүүдһээ бүридэхэн бишыхан рассказые ород хэлэнһээ буряад хэлэндэ оршуулга. Уншаһан рассказ, статья тухай һанамжаяа хэлэжэ үгэлгэ. Уншаһанзохёолдотабигдаһанасуудалнуудтахарюубэшэлгэ.Уншаһан номой удхыетобшохоноорхөөрэжэүгэлгэ. Ханын газетэдэ тэмдэглэл бэшэлгэ. Шухала шадабаритай ба дадалтай болголго. Табадахи класс дүүргэхэдээ, һурагшад иимэнүүд шадабаритай, дадалтай болохо ёһотой гэбэл: үгэнүүдые абяануудаарнь, үгэнүүдые бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүдые байгуулгаарнь шүүмжэлхэ. Һурагшад простой болон сложно мэдүүлэлнүүдые зохёожо шадаха, үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэдэниие үндэхэлэн хэлэжэ шадаха ба зүбөөр бэшэдэг болохо ёһотой.</p>

